

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny

Parlamentní institut
Oddělení pro všeobecné studie

VYBRANÁ
TÉMATA

Společné zahraniční a bezpečnostní politiky
a vnějších vztahů Evropské unie
(1/2005)

- **Strategie Evropské unie pro Afriku**
- **Strategie Evropské unie pro Palestinu**
- **Strategie EU pro boj proti nedovolenému hromadění ručních palných a lehkých zbraní a střeliva do nich a proti nedovolenému obchodování s nimi**
- **Strategie Evropské unie pro boj s terorismem**

Václav Štěrba

LISTOPAD 2005

ÚVOD

Program prosincové Evropské rady (15.-16.12.2005) zatím není znám, nicméně již v tuto dobu krystalizuje řada témat, které se na její agendu dostanou. Není též pochyb o tom, že britské předsednictví má ambici dosáhnout výrazného pokroku v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky přijetím nových strategických dokumentů. **Tento materiál se věnuje vybraným dokumentům, které (po prodiskutování členskými státy) budou v prosinci přijaty Evropskou radou jako nové strategické dokumenty Evropské unie. Jedná se o Strategii Evropské unie pro boj s terorismem, Strategii EU pro Afriku, Strategii EU pro Palestinu a Strategii EU pro boj proti nedovolenému hromadění ručních palných a lehkých zbraní a střeliva do nich a proti nedovolenému obchodování s nimi. Přijetím strategií Evropskou radou bude vytyčen středně až dlouhodobý směr další unijní činnosti v daných oblastech, proto je důležité vývoj vedoucí k jejich přijetí přinejmenším sledovat.**

Příslušné dokumenty jsou nyní jsou předmětem diskusí v Radě a jejích orgánech (pracovní skupiny, Politický a bezpečnostní výbor, Výbor pro civilní krizové řízení, Výbor stálých zástupců). Na následujících stránkách je u každého tématu vždy nejdříve popsána problematika a současné aktivity Unie v dané oblasti a posléze je představen a charakterizován dokument, o němž se jedná.

Boj proti terorismu, vztahy s Afrikou a blízkovýchodní mírový proces jsou témata, která se pravidelně objevují na agendě jednání Evropské rady. Podobně aktuální je problematika šíření zbraní, ta se navíc dostává do popředí s rostoucí politickou vůlí k vytvoření univerzální dohody závazného charakteru stanovující minimální kritéria pro obchod se zbraněmi. **Ve svém usnesení z 26.5.2005 o ručních a lehkých zbraních vyzval Evropský parlament Radu a členské státy, aby se zasazovaly o zahájení jednání o (univerzální) dohodě o obchodu se zbraněmi ihned po hodnotící konferenci k Akčnímu programu OSN v roce 2006 a dále, aby znovu vyvinuly úsilí o dosažení regionálního a mezinárodního konsensu o potřebě mezinárodní dohody o kontrole obchodování s ručními a lehkými zbraněmi.** K univerzální dohodě o obchodu se zbraněmi přijala Rada závěry 3.10. 2005 (kde iniciativu podpořila) a v oblasti ručních a lehkých zbraní nyní připravuje souhrnnou strategii.

1) STRATEGIE EVROPSKÉ UNIE PRO AFRIKU

1.1. EVROPSKÁ UNIE A AFRIKA – SOUČASNÝ STAV

- **V září 2000 přijalo Valné shromáždění OSN deklaraci k Rozvojovým cílům tisíciletí – Millenium development goals. V deklaraci si členské státy stanovily hlavní cíle k realizaci do roku 2015:** snížit počet chudých (méně než 1USD/den) na polovinu (tedy ze zhruba 40% na 20% obyvatel Afriky), umožnit všem dětem alespoň základní vzdělání, odstranění nerovnosti žen a mužů na všech úrovních vzdělávání, snížení úmrtnosti dětí o 2/3 do věku 5 let, snížení úmrtnosti rodiček o 3/4, snížení procenta lidí nakažených nemocemi AIDS, malárií a dalšími, zabránění úbytku přírodních zdrojů, snížit o 1/2 počet lidí bez přístupu k pitné vodě, zlepšení životních podmínek lidí žijících v předměstských slamech, rozvinutí světového nediskriminačního obchodního systému, oddlužení nejchudších zemí, větší dostupnost léků.
- **V roce 2003 šlo z Evropské unie (z rozpočtu EU a od členských států) na rozvojovou pomoc Africe 15 miliard Euro, což bylo 60% veškeré ODA (Official Development Assistance) pro Afriku v daném roce.** Během zasedání Evropské rady v červnu 2005 se členské státy shodly na navýšení svých ODA na 0.56% HDP do konce roku 2010 a následně 0.7% HDP do roku 2015.¹ Min. 50% z těchto prostředků musí jít do Afriky. Bude-li tento závazek dodržen, do roku 2015 by roční prostředky na rozvojovou pomoc pro Afriku měly jen ze strany EU narůst o 23 miliard.
- **Evropská unie má s africkými státy širokou síť smluvních vztahů.** Základním rámcem pro spolupráci se 48 africkými zeměmi je Dohoda z Cotonou², která pokrývá otázky politické, obchodní a rozvojové spolupráce (včetně preferenčních obchodních režimů). Jihoafrická republika má navíc s Unií zvláštní Dohodu o obchodu, rozvoji a spolupráci. S pěti státy severní Afriky³ má Unie uzavřeny asociační dohody v rámci tzv. Euro-středomořského partnerství, na tomto vztahu staví i nová Evropská politika sousedství a její akční plány k těmto zemím. Řada smluvních vztahů dále existuje na bilaterální úrovni, zejména mezi dřívějšími koloniálními velmocemi a jejich bývalými koloniemi.
- **EU spolupracuje též s regionálními organizacemi** jako jsou Africká unie (v oblasti prevence a řešení konfliktů) nebo Hospodářské společenství západoafrických států (ECOWAS – EU s ním nyní vyjednává Dohodu o hospodářském partnerství).
- **V Africe působí EU také v rámci své Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP).** Přijímáním sankcí proti vedoucím představitelům států (např. Pobřeží slonoviny, Zimbabwe) reaguje na závažné porušování lidských práv ze strany jejich režimů. **V oblastech prioritního zájmu má EU své zvláštní zástupce (Súdán, oblast Velkých afrických jezer). V oblastech s konfliktním potenciálem se Unie angažuje svojí Evropskou bezpečnostní a obrannou politikou.** Do Konžské demokratické republiky vyslala v roce 2003 vojenskou misi ARTEMIS pro stabilizaci bezpečnostní a humanitární situace v regionu Bunia. Na vojenskou misi navázaly mise civilní – nejdříve policejní (EUPOL KISHASA) a poté mise na podporu reformy bezpečnostního sektoru (EUSEC DR Congo), v rámci kterých pomáhá Unie konžské vládě stabilizovat a zkvalitnit její bezpečnostní složky. Podobně se EU angažuje v Súdánu, kde však nemá přímo svoje vojáky, ale podporuje finančně, technicky a poskytováním know-how zdejší peacekeepingovou misi Africké unie (AMIS II.).

¹ U nových členských států je závazek nižší – 0.17% do 2010 resp. 0.33% do 2015.

² Uzavřena v roce 2000 se zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří, navázala na dřívější Konvence z Lomé.

³ Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye, Egypt

1.2. VÝCHOZÍ DOKUMENT A STAV JEHO PROJEDNÁVÁNÍ

12.10. 2005 představila Evropská komise ve formě Sdělení návrh na komplexní strategii EU k Africe – [COM \(2005\) 489 final](#). Sdělení je doplněno přílohou s analýzou dopadů (impact assessment) – [13293/05](#). Dokument byl poprvé na agendě Výboru stálých zástupců (COREPER) 19.10. Závěry ke Sdělení budou zřejmě přijaty na druhém listopadovém zasedání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy (21.-22.11.). Sdělení se společně s materiálem Vysokého představitele Javier Solana o bezpečnostních aspektech spolupráce EU-Afrika (zatím není k dispozici) stane základem pro celkovou strategii, která bude přijata na zasedání Evropské rady 15. a 16. prosince 2005.

1.3. OBSAH DOKUMENTU

Navrhovaná strategie je vedená především úsilím o naplnění Rozvojových cílů tisíciletí pro Afriku. Má rozšířit aktivity EU ve třech hlavních oblastech – 1) mír, bezpečnost a dobré vládnutí, 2) ekonomický růst, rozvoj obchodu, 3) sociální soudržnost a životní prostředí. Pro každou z těchto oblastí navrhuje Sdělení řadu jednotlivých opatření.

K charakteru dokumentu je nutné uvést, že se nejedná o nový přístup či přístupy k africkému kontinentu. **Strategie spojuje (zastřešuje) všechny současné aktivity realizované Evropskou komisí či jednotlivě členskými státy do jednoho souhrnného programového dokumentu.** Cílem strategie tedy není vytvoření nových politik, jde spíše o zpřehlednění a zefektivnění dosavadní unijní činnosti a také snaha o zabránění případným duplikacím.

Klíčovou otázkou každé strategie je její financování. Navrhovaná strategie pro Afriku, tím že nevytváří nové politiky ani neustavuje žádný centrální řídicí či koordinační orgán, žádný vlastní rozpočet nemá. **Strategií stanovené priority budou i nadále financovány ze stejných zdrojů jako doposud, tyto by se však v souladu s rozhodnutím Evropské rady z června 2005 měly postupně navyšovat.**

Změna přijde také s reformou finančních nástrojů EU pro zahraniční pomoc v novém rozpočtovém období 2007-2013, kdy současnou paletu geograficky či tématicky orientovaných nástrojů nahradí nástrojů šest.⁴ **Pokud jde o efektivitu vynaložených prostředků, Komise na rok 2006 avizuje vypracování Akčního plánu na zefektivnění rozvojové pomoci.** Ten bude založen především na vytvoření operačního nástroje pro pravidelný monitoring efektivity rozvojové pomoci, jednotných postupech společných pro spolupráci se všemi africkými zeměmi a jednotných programových dokumentech. Akční plán by měl zjednodušit a zpřehlednit poskytování finančních prostředků a snížit tak transakční náklady.

1.4. POSTOJE ČLENSKÝCH STÁTŮ⁵

V diskusi na COREPERU 19.10. byla idea komplexní strategie pro Afriku jednoznačně podpořena, přičemž některé země upozornily na potřebu vyhnout se duplicitám s již existujícími iniciativami a aktivitami. Byla zdůrazněna potřeba více zohlednit specifika jednotlivých afrických zemí a také nutnost větší koordinace s jinými významnými dárci (USA). Jednotlivé státy poté doporučovaly větší pozornost vybraným oblastem – **migrace**

⁴ Z nich tři by měly fungovat univerzálně (nástroj humanitární pomoci, nástroj stability, nástroj pro makrofinanční pomoc) a další tři budou určeny na provádění konkrétních politik (nástroj předvstupní pomoci, nástroj Evropské politiky sousedství, nástroj pro rozvojovou a hospodářskou spolupráci). VIZ Sdělení Komise - dokument [11734/05](#).

⁵ Souhrnný zápis z 2114. Zasedání COREPERU II dne 19.10.2005. TIC 7232/05/KVV/SZ

(Malta, Španělsko, ČR), **rozvoj infrastruktury** (Španělsko, Itálie, Finsko, Rumunsko), **HIV/AIDS a zdraví obecně** (Řecko, Itálie), **lidská práva a rovnost mužů a žen** (Řecko, Rakousko), **prevence konfliktů** (Itálie, Slovensko), **vzdělání** (Polsko), **plánování rodiny** (ČR), **podpora nevládních aktérů, podnikání, médií** (Slovensko).

1.5. RELEVANTNÍ DOKUMENTY A ZDROJE INFORMACÍ

- *Sdělení Evropské komise Radě, Evropskému parlamentu a Hospodářskému a sociálnímu výboru: Strategie EU pro Afriku: „Towards a Euro-African pact to accelerate Africa's development.* 12.10.2005 [COM \(2005\) 489 final](#)
- *Analýza dopadů (impact assessment) ke Sdělení Komise COM (2005) 489 final.* 13.10.2005. [13293/05](#)
- *United Nations Millenium Declaration,* 18.9.2000. [Zde ke stažení](#)
- *Evropská rada v Bruselu 16. a 17. Června 2005. Závěry předsednictví.* [10255/05](#)
- *Background Note - The European Union's engagement towards stability and security in the Democratic Republic of Congo (DRC) –* 23.5.2005. [Zde ke stažení](#)
- *ESDP Support to Peace and Security in Africa:Information Strategy.* 3.6.2005. [9741/05](#)
- *EU Non-Paper on EU-Africa Strategic Partnership.* 12.5.2005. [8894/05](#)

2) STRATEGIE EVROPSKÉ UNIE PRO PALESTINU

2.1. BLÍZKOVÝCHODNÍ MÍROVÝ PROCES A ROLE EVROPSKÉ UNIE

- **Za začátek blízkovýchodního mírového procesu lze považovat první mírovou konferenci mezi Izraelci a Palestinci v roce 1991 v Madridu. O dva roky později se poprvé setkali Izraelská vláda a Organizace za osvobození Palestiny (OOP), vzájemně se uznaly a vydaly společnou Deklaraci principů (Dohoda z Osla), ve které se obě strany shodly na základních principech přesunu pravomocí na Palestinskou samosprávu. (Za dohodu z Osla dostali Jásir Arafat, Jicchak Rabbin a Šimon Peres v roce 1994 Nobelovu cenu míru). V roce 1999 byly obě strany již velmi blízko ke konečnému vyřešení Palestinské otázky. Jednání však zadržela na několika klíčových tématech – status východní části Jeruzaléma, problém palestinských uprchlíků, budoucí palestinská hranice a vystěhování židovských osadníků. 28. září 2000 došlo k návštěvě Chrámové hory (v doprovodu 1000 policistů) Arielem Sharonem (tehdy poslanec Knessetu, od roku 2001 předseda vlády). Palestinci toto pochopili jako provokaci a následující demonstrace a konfrontace posléze přerostly v Intifádu Al-aksa.**

- Na následujícím summitu v Šarm-el-Šejku se účastníci (Izrael, Palestinská samospráva, Egypt, Jordánsko, USA, EU, OSN) shodli na vytvoření zvláštního výboru pro přešetření zářijových událostí. V dubnu 2001 představil výbor své závěry (tzv. [Mitchelova zpráva](#)). Principy a doporučení Mitchelovy zprávy se staly základem pro tzv. Cestovní plán ([Road map](#)). **Cestovní plán pro blízkovýchodní mírový proces byl formálně představen 30. dubna 2003, nicméně jeho základy byly položeny již 10. dubna 2002 na setkání mezinárodního Kvartetu. Členy tzv. Kvartetu jsou Evropská unie, OSN, Spojené státy americké a Rusko. Počínaje dubnem 2002 se Kvartet pravidelně schází nad problematikou mírového procesu a implementací Cestovního plánu.**

- Cestovní plán se skládá ze tří fází: **Fáze 1** – ukončení teroristických činů a násilností, normalizace palestinské společnosti, výstavba institucí Palestinské samosprávy. **Fáze 2** – Přečasná období. Vzniká nezávislý palestinský stát s vlastní ústavou a prvky suverenity, provizorní hranice. **Fáze 3** – dosažení dohody o konečném statutu Palestiny, během této fáze se dokončí proces reformy palestinských institucí. O přechodu do další fáze rozhoduje Kvartet, jsou-li splněny všechny podmínky fáze stávající. **Podle původních předpokladů měla být fáze 3 ukončena v průběhu roku 2005, skutečnost je ale taková, že do dneška se zatím nepodařilo ukončit ani fázi 1.**

- K významnému pokroku v blízkovýchodním procesu došlo v průběhu roku 2005, kdy Izrael stáhl své jednotky (a opustil své osady) z pásma Gazy a severních částí západního břehu Jordánu. Poslední izraelští vojáci opustili tato území v půli září. V současné době se hlavní pozornost upírá na rozvoj základní infrastruktury (pitná voda, energetické a dopravní sítě, byty, veřejná správa) na těchto nových palestinských územích a na politicko-bezpečnostní stabilizaci a ekonomický rozvoj celé Palestiny.

- Hlavním východiskem politiky Evropské unie jako člena Kvartetu je implementace cestovního plánu. **Ke transformaci a stabilizaci Palestinské samosprávy přispívá EU mj. vysláním misí pro dohled nad volbami, asistencí při reformě policejního sboru (od 1.1.2006 do 31.12.2008 zde bude působit policejní mise EU) a zejména finančně. V současné době poskytuje EU na pomoc Palestině okolo 500 milionů Euro ročně (zhruba půlka peněz jde z unijního rozpočtu, zbytek v rámci bilaterální pomoci členských států EU). Palestinská samospráva je partnerem EU v rámci Evropské politiky sousedství.**

2.2. VÝCHOZÍ DOKUMENT A STAV JEHO PROJEDNÁVÁNÍ

5.10. 2005 představila Evropská komise návrh dalšího postupu Evropské unie vůči Palestině, poté co v průběhu září dokončil Izrael stahování svých osadníků a vojenských jednotek z pásma Gazy a ze severních částí západního břehu Jordánu. Dokument má formu Sdělení Radě a Evropskému parlamentu - *EU-Palestinian cooperation beyond disengagement – towards a two-state solution* – [COM \(2005\) 458 final](#).

Dokumentu se poprvé věnovali velvyslanci ve Výboru stálých zástupců 19.10.2005, kde jim byl Komisí představen. Nyní je předmětem jednání v příslušné pracovní skupině Rady. Zpět do Výboru stálých zástupců se zřejmě dostane někdy v průběhu listopadu (záleží na předsednictví) a v listopadu (21.-22.11.) či v prosinci (12.12) by mohl být schválen Radou EU.

2.3. OBSAH DOKUMENTU

Komise se ve svém Sdělení snaží nabídnout souhrnnou strategii Evropské unie k Palestinské samosprávě, včetně jejích nových území v pásmu Gazy a na západním břehu Jordánu. Nejedná se tedy o nový přístup k blízkovýchodnímu mírovému procesu jako celku – zde zůstává ústředním tématem implementace *roadmap* a činnost tzv. Kvartetu (viz výše). Dokument Komise se věnuje pouze asistenci Palestinské samosprávě. Zde jsou identifikovány politické a ekonomické priority – které by svojí realizací měly přispět k politické i ekonomické životaschopnosti Palestinské samosprávy.

- **Politické priority:** Posilování legitimacy – především podporou demokratického průběhu voleb. Posilování vlády zákona – reforma soudnictví, boj s organizovaným zločinem. Respekt k základním lidským právům a svobodám – politický dialog s Palestinskou samosprávou, podpora občanským sdružením zabývajícím se lidskými právy. Zlepšení bezpečnostní situace – transformace policejních složek. Zapojení občanské společnosti, zefektivnění veřejné správy, zvláštní strategie pro pomoc oblastí východního Jeruzaléma, věnovat se otázce uprchlíků – nejen po humanitární stránce.
- **Ekonomické priority:** Rozvoj bilaterálních a regionálních obchodních vztahů, asistence při vytváření celní správy, rekonstrukce pásma Gazy a západního břehu Jordánu, vytvoření prostředí pro investice, podpora soukromého sektoru, zlepšení správy veřejných financí, sociální programy.

Klíčem k pomoci Palestinské samosprávě je samozřejmě financování jednotlivých projektů.

V souladu s návrhem zástupce kvartetu (James Wolfenson) na ekonomické ozdravení Palestiny by se během následujících tří let měla mezinárodní finanční pomoc pro Palestinu zvýšit až na 3 miliardy Euro ročně – s touto myšlenkou se ztotožnili i leaderi nejvyspělejších ekonomik světa na letošním summitu G8 v Gleneagles. Podle Sdělení Komise by se Evropská unie měla na navýšení prostředků podílet zhruba 400-600 miliony Euro (a poskytovat tak ročně zhruba 1 miliard Euro) – tyto finance by pak byly využity na výše jmenované priority. Komise se pokusí najít prostředky pro toto navýšení již v rozpočtu pro rok 2006.

2.4. RELEVANTNÍ DOKUMENTY A ZDROJE INFORMACÍ

- Závěry summitu G8 v Gleneagles k Blízkovýchodnímu mírovému procesu – [Zde ke stažení](#)
- Sdělení Evropské komise Radě a Evropskému parlamentu - *EU-Palestinian cooperation beyond disengagement – towards a two-state solution* – [COM \(2005\) 458 final](#).
- *Elements of a performance-based road map to a permanent two-state solution to the Israeli-Palestinian conflict*, prosinec 2002. – [Zde ke stažení](#)
- *Declaration of Principles On Interim Self-Government Arrangements*, [Zde ke stažení](#)
- *Sharm El-Sheikh Fact-Finding Committee Report (Mitchelova zpráva)*, 30.4.2001. [Zde ke stažení](#)
- *Mírový proces na Blízkém východě – Závěry Rady*, 4.10.2005. [12914/05](#)
- *Mírový proces na Blízkém východě - stahování - Závěry Rady*. 18.7.2005. [11223/05](#)

3) STRATEGIE EVROPSKÉ UNIE PRO BOJ PROTI NEDOVOLENÉMU HROMADĚNÍ RUČNÍCH PALNÝCH A LEHKÝCH ZBRANÍ A STŘELIVA DO NICH A PROTI NEZÁKONNÉMU OBCHODOVÁNÍ S NIMI

3.1. PROBLEMATIKA SALW NA GLOBÁLNÍ ÚROVNI

- **Šíření ručních palných a lehkých zbraní (Small Arms and Light Weapons – SALW) je jedním hlavních zdrojů nestability v dnešním světě. Počet lehkých zbraní kolujících po celém světě je OSN odhadován na 600 milionů, přičemž tyto jsou zodpovědné za zhruba 500000 usmrcených lidí ročně (300000 v ozbrojených konfliktech). Ve 47 ze 49 větších konfliktů v průběhu devadesátých let 20. stol. byly SALW hlavními používanými zbraněmi.**
- **Problematikou SALW se v červenci 2001 zabývala zvláštní konference OSN a byl přijat Akční program ([Program of Action – PoA](#)) pro boj s nezákonným šířením a obchodováním se SALW. Implementací akčního programu se zabývaly přezkumné konference v červenci 2003 a 2005. Další je plánována na 26.6.- 7.7. 2006. V rámci PoA se státy zavázaly k přijetí a prosazování opatření na národní, regionální i světové úrovni (především legislativních opatření pro účinnou kontrolu výroby, dovozu a vývozu SALW).**
- **Ručními palnými a lehkými zbraněmi se zabývá rovněž OBSE v rámci svého Fóra pro bezpečnostní spolupráci (Forum for Security Co-operation). Zde byl 24.11.2000 přijat Dokument o ručních palných a lehkých zbraních ([OSCE Document on Small Arms and Light Weapons](#)), ve kterém se členské státy shodly na normách, principech, opatřeních a formách vzájemné spolupráce vedoucích k omezení nekontrolovaného hromadění a šíření SALW.**

3.2. EVROPSKÁ UNIE A OTÁZKA ŠÍŘENÍ ZBRANÍ

Hlavním rámcovým dokumentem EU k problematice šíření zbraní je Evropská bezpečnostní strategie přijatá Evropskou radou v prosinci 2003. Tato strategie je pak implementována dalšími dokumenty. V oblasti zbraní hromadného ničení (ZHN) je to Strategie EU proti šíření ZHN rovněž přijatá v prosinci 2003. Pokud jde o konvenční zbraně, Unie v minulosti přijala více dílčích dokumentů pro jednotlivé aspekty.

- **Program EU pro prevenci a boj s nedovoleným obchodováním s konvenčními zbraněmi (1997):** jednalo se de facto o strategii s velmi širokým záběrem (všechny konvenční zbraně), ve které se členské státy zavázaly zejména ke zvýšení úsilí v boji s nedovoleným obchodováním se SALW, pomáhat v tom i dalším zemím a to především v post-konfliktním období a dále také ke zlepšení koordinace mezi sebou. Tento program se však omezil jen na formulování toho, co je třeba činit, ale nestanovil žádný časový harmonogram či konkrétní priority a nechal na jednotlivých členských státech zda a jak jej budou implementovat. V podstatě nevyjasněná zde zůstala i otázka financování.
- **Společná akce 2002/589/SZBP o příspěvku EU k boji proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních palných a lehkých zbraní:** tato společná akce nahradila společnou akci 1999/34/SZBP, když v zásadě zachovala její principy, pouze rozšířila její působnost i na střelivo. Ve společné akci se členské státy zavázaly, že zvýší své úsilí na mezinárodních a regionálních fórech, tak aby co nejvíce zemí přistoupilo na určitá pravidla: dovážet SALW pouze pro oprávněné bezpečnostní potřeby, vyvážet SALW pouze v souladu s mezinárodními kritérii, vytvořit a udržovat celostátní seznamy legálně držaných zbraní za

účelem zajištění kontroly atd. Unie dále poskytne pomoc zemím, které žádají o podporu při kontrole nebo likvidaci přebytečných SALW. O zásadách financování jednotlivých projektů rozhoduje Rada. Příkladem implementace této společné akce je Rozhodnutí Rady 1999/730/SZBP o příspěvku EU k boji s destabilizujícím hromaděním a šířením ručních a lehkých zbraní v Kambodži. V rámci tohoto rozhodnutí EU řídila a financovala projekty na likvidaci nadbytečných SALW.

- Různé instrumenty přijala Unie i v řadě dalších aspektů šíření zbraní. Jsou jimi **Společný postoj 2003/468/SZBP ze 23.6. 2003 o kontrole zprostředkovatelské činnosti (arms brokering)**, jehož cílem je přispět k tomu, aby nedocházelo k obcházení zbrojních embarg uvalených OSN, EU či OBSE. Dále je to **Nařízení Rady (ES) 1334/2000 ustavující režim Společenství pro kontrolu vývozu zboží dvojího užití**. Nejvýznamnějším nástrojem EU v této oblasti je ale **Kodex vývozu zbraní, který byl jako politicky závazná dokument přijat v červnu 1998**. V průběhu května a června t.r. se na půdě Politického a bezpečnostního výboru podařilo dosáhnout shody o přijetí Kodexu formou právně závazného společného postoje, Radou však tento společný postoj zatím přijat nebyl. V rámci Kodexu se členské státy shodly na společných minimálních pravidlech pro vývoz zbraní a také vytvořily mechanismy pro sdílení informací o svých vývozech. (Blíže k problematice Kodexu viz Informační studii Parlamentního institutu z dubna 2005 č. 3.028 Zbrojní embargo vůči Číně a evropský Kodex vývozu zbraní).

3.3. VÝCHOZÍ DOKUMENT A STAV JEHO PROJEDNÁVÁNÍ

Návrh Strategie – **dokument 13066/05** - byl připraven pracovní skupinou Rady CODUN (odzbrojování v rámci OSN) a schválen Politickým a bezpečnostním výborem 11.10.2005. Strategie by měla být přijata na nejbližším setkání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy (7.11.2005) a v prosinci bude předložena ke schválení summitu Evropské rady.

3.4. OBSAH DOKUMENTU

Navrhovaná strategie se zaměřuje na zefektivnění dosavadní unijní politiky v oblasti ručních palných a lehkých zbraní. Navrhovaná opatření směřují jak ven (politika EU vůči okolnímu světu), tak i dovnitř (povinnosti členských států).

Dokument je rozdělen do tří částí. V první vysvětluje problematiku ručních palných a lehkých zbraní a dopad jejich šíření na nestabilitu v řadě států a regionů. Ve druhé části dokumentu jsou stanoveny hlavní cíle strategie a také prostředky, které má pro jejich dosažení Unie k dispozici. Třetí část obsahuje Akční plán.

Strategie navazuje na dosavadní společnou akci EU k ručním a lehkým zbraním - 2002/589/SZBP – a potvrzuje její cíle (bojovat proti hromaděním a šíření SALW, přispívat k řešení problémů způsobených jejich hromaděním a přispět k redukci SALW tam, kde jejich počet přesahuje legitimní potřeby dané země). Novými cíli, které strategie navrhuje jsou 1) vytvoření souhrnného a koherentního přístupu, který by využíval všech pák, které má Unie k dispozici, 2) doplnění unijní činnosti o nové aspekty, tak aby tato činnost pokrývala všechny dimenze problematiky SALW, 3) nastavení geografických priorit.

Prostředky, jež má EU k dispozici: Vedle civilních a vojenských prostředků využitelných pro operace v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) jsou tu smluvní vztahy s řadou zemí a regionů pokrývající politickou, ekonomickou, obchodní a rozvojovou spolupráci. Unie má dále řadu nástrojů přímé diplomacie (zvláštní zástupci, politické

deklarace, technická pomoc, demarše a strukturované dialogy, působení na mezinárodních fórech). Pro kontrolu v rámci EU jsou tu nástroje policejní a soudní spolupráce (Europol, Eurojust) a dále mechanismy pro kontrolu vývozu či Kodex pro vývoz zbraní.

Nejdůležitější částí navrhované strategie je Akční plán, který má být každých půl roku přezkoumáván a doplňován. Akční plán se skládá ze tří částí – činnost EU na mezinárodní úrovni, na regionální úrovni a v rámci Unie samotné. Stručný souhrn AP:

- **Na mezinárodní úrovni:** zde se jedná zejména podporu Programu OSN z roku 2001 (UNPOA - viz výše), kde Unie bude podporovat přijetí právně závazného mezinárodního nástroje pro označování SALW a munice do nich, bude usilovat o ratifikaci Protokolu proti nedovolené výrobě a obchodu se SALW (viz výše) co nejvíce zeměmi atd. EU bude dále usilovat o konsensus s co nejvíce zeměmi ohledně pravidel vyvážení SALW do třetích zemí a za tímto účelem i vytvoření minimálních společných kritérií pro kontrolu transferů SALW mezi státy UNPOA.
- **Na regionální úrovni:** EU bude podporovat regionální iniciativy k SALW poskytováním finanční a technické podpory regionálním organizacím a podporovat činnost OBSE v oblasti SALW. SALW bude také pravidelně na agendě pravidelných jednání (strukturované dialogy, dohody o partnerství a spolupráci, regionální fóra atd.) se všemi hlavními unijními partnery (USA, Rusko, Čína, partneři v rámci politiky sousedství, Afrika, ASEAN, Latinská Amerika) a také se zeměmi které disponují velkým množstvím SALW jako pozůstatkem studené války (východní a jihovýchodní Evropa).
- **V rámci EU:** dohlížet na dodržování společného postoje z roku 2003 o zprostředkovávání zbraní (arms brokering) a aplikaci Kodexu na vývoz zbraní. Zlepšit výměnu informací mezi členskými státy o obchodních sítích se SALW a bojovat s pašeráckými sítěmi, které pro svou činnost využívají i území EU. Dále omezit množství SALW ve členských zemích (především východní Evropy). Pro realizaci této strategie bude též nutné posílit institucionální zázemí Rady EU (pracovní skupiny, sekretariát).

3.5. RELEVANTNÍ DOKUMENTY A ZDROJE INFORMACÍ

- *Small arms and light weapons. The response of the European Union.* Publikace Evropské komise 2001. [Zde ke stažení](#)
- *EU Programme for Preventing and Combating Illicit Trafficking in Conventional Arms.* Červen 1997. Dokument [9057/97](#).
- *Draft EU Strategy to combat illicit accumulation and trafficking of SALW and their ammunition.* Návrh strategie schválený Politickým a bezpečnostním výborem, 17.10.2005. Dokument [13066/05](#)
- *Společná akce Rady 2002/589/SZBP o příspěvku Evropské unie k boji proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních palných a lehkých zbraní a o zrušení společné akce 1999/34/SZBP – úřední věstník L191, 2002.*
- *Rozhodnutí Rady 1999/730/SZBP o provádění společné akce 1999/34/SZBP s ohledem na příspěvek Evropské unie k boji proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních palných zbraní a lehkých zbraní v Kambodži.* Úřední věstník L294, 1999.
- *Fourth annual report on the implementation of the eu Joint Action 2002/589/CFSP and the EU Program on Illicit Trafficking in Conventional Arms of June 1997.* 29.10.2004. Dokument [14073/04](#).
- *CFSP Actions in the area of non-proliferation of small arms and light weapons (SALW) and weapons of mass destruction (WMD).* Pracovní materiál předsednictví, 8.11.2004. Dokument [14253/04](#).
- *Závěry Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy k mezinárodní smlouvě o obchodu se zbraněmi,* 3.10.2005 – [12514/05](#)
- *Usnesení Evropského parlamentu o ručních a lehkých zbraních,* 26.5.2005 [Zde ke stažení](#)
- *Common position 2003/468/CFSP on the Control of arms brokering.* 23.6.2003. [Zde ke stažení](#)
- *Společný postoj Rady stanovující společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vybavení,* 9.6.2005 – [9885/05](#)
- *Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects.* [Zde ke stažení](#)
- *OSCE Document on Small Arms and Light Weapons,* 24.11.2000. [Zde ke stažení](#)

4) STRATEGIE EVROPSKÉ UNIE PRO BOJ S TERORISMEM

4.1. EVROPSKÁ UNIE A BOJ PROTI TERORISMU

Boj proti terorismu se stal jedním z témat EU po útocích z 11.9. 2001, výrazná pozornost se mu však dostala až v návaznosti na teroristické útoky v Madridu v březnu 2004. **V červnu roku 2004 přijala Evropská rada Akční plán pro boj s terorismem, který obsahuje řadu dílčích opatření pro realizaci jak na úrovni EU, tak členských států. Akční plán, resp. jím dosažené výsledky, jsou každých půl roku vyhodnocovány.**

Akční plán si vytyčuje sedm prioritních oblastí: 1) Prohloubit mezinárodní konsensus o boji s terorismem a zvýšení jeho úsilí. 2) Omezit teroristům přístup k finančním a hospodářským zdrojům. 3) Zvýšit kapacity unijních institucí a členských států pro odhalování a vyšetřování teroristických skupin a předcházení teroristickým útokům. 4) Zajistit bezpečnost mezinárodní přepravy a zefektivnit systémy hraničních kontrol. 5) Zvýšit připravenost Evropské unie a členských států na řešení následků teroristických útoků. 6) Zaměřit se na faktory, které vedou lidi k zapojení se do teroristických skupin a jejich aktivit. 7) Zahrnout problematiku boje s terorismem do vnějších vztahů Unie (spolupráce se třetími zeměmi).

Průběžně aktualizovaný Akční plán obsahuje konkrétní opatření, dále kdo je za jeho plnění odpovědný (příslušná instituce či členský stát), termín pro jeho realizaci a aktuální průběh jeho plnění.

Nový impuls dostal boj proti terorismu po útocích v londýnském metru v červenci tohoto roku. Rada pro justici a vnějšky (JHA) se 13.7. shodla na nutnosti urychlit implementaci Akčního plánu pro boj s terorismem (např. zadržování telekomunikačních dat, důraz na zavádění biometrických údajů, posílení letecké bezpečnosti atd.) **Do konce roku 2005 by také měly být dopracovány Strategie EU pro boj s radikalizací a výcvikem či Evropský program na ochranu kritické infrastruktury.**

4.2. VÝCHOZÍ DOKUMENT A STAV JEHO PROJEDNÁVÁNÍ

Na jednání Výboru stálých zástupců (COREPER) 14.10. 2005 oznámilo předsednictví svůj záměr vytvořit jednotný koncepční dokument pro všechny aspekty boje s terorismem. 21.10. předložilo předsednictví společně s protiteroristickým koordinátorem (De Vries) koncept budoucí strategie – dokument [13613/05](#). Dokument byl poprvé projednán COREPERem 25.10 a na této úrovni a na úrovni Rady pro vnějšky a spravedlnost (JHA) bude projednáván i dále. Strategie by mohla být přijata na summitu Evropské rady 15. a 16. 12. 2005.

4.3. OBSAH DOKUMENTU

Zatím se nejedná o návrh strategie samotné, nýbrž o základní koncept jako podklad pro diskusi mezi členskými státy. Z této diskuse pak vzejde samotný návrh strategie pro schválení Radou EU a Evropskou radou. **Cílem strategie je zastřešit veškerou činnost EU v rámci boje proti terorismu (preventivními opatřeními počínaje a vojenskými operacemi konče) do jednoho dokumentu, který by na rozdíl od současného Akčního plánu (který je velmi technického rázu) měl obecně-politický charakter a byl občanům srozumitelný.** Nyní předkládaný koncept se skládá ze čtyř hlavních částí – strategický cíl, širší politické cíle, přidaná hodnota EU v boji s terorismem, zásady pravidelného mezi-institucionálního dialogu.

- **Strategický cíl:** bojovat s terorismem na globální úrovni, tak aby Evropa byla bezpečnější a její občané si zachovali svobodu, bezpečí a spravedlnost.

- **Širší politické cíle:** Narušovat (Disrupt) – týká se činnosti zpravodajských služeb, Reagovat (Respond) – vytvořit účinné mechanismy pro efektivní spolupráci mezi členskými státy, Chránit (Protect) – zajistit ochranu občanů a kritické infrastruktury v případě teroristického útoku, Předcházet (Prevent) – zaměřit se na faktory, které vedou lidi k příklonu k radikalizaci a zapojení se do teroristických aktivit.
- **Přidaná hodnota EU v boji s terorismem:** využití sdílení „nejlepších způsobů“ pro zvýšení efektivity národních zpravodajských služeb, vytvoření efektivních mechanismů pro sdílení informací a spolupráci, vytvoření účinných kapacit (analyticko-politických) na úrovni EU, spolupráce s mezinárodními organizacemi a třetími zeměmi.
- **Mezi-institucionální rámec:** 1) Pravidelné (jednou za půl roku) setkání představitelů Rady, Evropského parlamentu a Evropské komise. 2) Pravidelné monitorování pokroku dosaženého Strategií ze strany COREPERu. 3) spolupráce mezi relevantními výbory a pracovními skupinami.

4.4. DISKUZE VE VÝBORU STÁLÝCH ZÁSTUPCŮ 25.10. 2005⁶

Dokument jako takový byl v zásadě přivítán všemi stranami, ovšem s řadou připomínek. **Hlavní nejasností je vztah strategie k dosavadnímu Akčnímu plánu EU pro boj s terorismem a jeho sedmi prioritám** (viz výše). Řada států postrádala v materiálu odkaz na lidská práva a demokratické hodnoty. Některé státy také vyzvaly k širšímu pojetí strategie, pokrývající nejen území EU. Předsednictví diskusi uzavřelo s tím, že jednotlivé připomínky zapracuje do nového návrhu.

Pro českou pozici viz Instrukci vlády pro jednání COREPER dne 25. října 2005.

4.5. RELEVANTNÍ DOKUMENTY A ZDROJE INFORMACÍ

- *Towards a Counter Terrorism Strategy for the European Union.* 21.10. 2005 dokument č. [13613/05](#)
- *The fight against terrorism.* European Union Factsheet, červen 2005. [Zde ke stažení](#)
- *European Council brief note on counter-terrorism.* 16.12.2004. [Zde ke stažení](#)
- *Návrh strategie EU pro boj s radikalizací a výcvikem,* 28.10.2005 – [13888/05](#)
- *New ideas' on Counter-Terrorism from the July JHA Council: Next Steps,* 11.10. 2005 - [11910/1/05](#)
- *Summary of Special Coreper discussion on Counter-Terrorism,* 14.9.2005 – [12964/05](#)
- *Communication from the commission to the European parliament and the Council concerning terrorist recruitment:addressing the factors contributing to violent radicalisation,* 3.10.2005 – [12773/05](#)
- *Fight against terrorist financing - First six-monthly report,* 18.7.2005 – [11325/05](#)
- *Prohlášení Rady o reakci EU na bombové útoky v Londýně,* 18.7.2005 – [11158/1/05](#)
- *Revised Action Plan on Terrorism:Update June 2005,* 27.6.2005 – [10694/05](#)

⁶ Souhrnný zápis z 2115. zasedání Coreperu 25.10.2005. T.I.C. č. 7043/05 – SZ/KVV